

Thaumetopoea pityocampa (EPPO-code: THAUPI)

Dennenprocessierups (pine processionary moth, pine processionary caterpillar)

Type organisme: Insect (mot/rups)
EU-status: PZ-organismen; komt niet in Nederland voor.
VK-status: Quarantaine-organisme.

1. Waardplanten

PZ-status: zie [Register beschermde gebieden](#) voor welke landen deze status geldt, en voor welke producten bijzondere eisen gelden.

Vooraf Pinus-soorten en soms Cedrus en Larix. Klik [hier](#) voor een actueel overzicht van de waardplanten. Houd er rekening mee dat er mogelijk nog andere waardplanten zijn.

2. Symptomen

- Kaalvraat en afsterven van naalden aan de top van de tak, door vraat van jonge larven.
- Spinselnesten waarin de rupsen zich terugtrekken als ze niet aan het eten zijn; ze variëren in grootte tussen 12 en 25 cm. De nesten zitten bij jonge bomen voornamelijk in de bovenste helft van de kroon aan de uiteinden van de takken.
- Rupsen die in rijtjes achter elkaar aan kruipen op de stam of takken, of over de grond (vroeg voorjaar).
- Witte tot lichtbruine glanzende koker van 2,5 - 4 cm lang rondom de basis van een bosje naalden: eipakket.

De haren van de rupsen zijn sterk irriterend voor mens en dier. Hevige jeuk en irritatie van ogen bij mens en dier kan ook een aanwijzing zijn, dat er processierups aanwezig is.

Afgestorven naalden door dennenprocessierups. © D.D. Cadahia, Subdirección General de Sanidad Vegetal, Madrid (Bugwood).

Kokertje van eitjes van dennenprocessierups (pijl). © D.D. Cadahia, Subdirección General de Sanidad Vegetal, Madrid (Bugwood).

Kaalvraat en nest van dennenprocessierups.
© William M. Ciesla, Forest Health Management International (Bugwood).

Nest van dennenprocessierups in top van takken. © William M. Ciesla, Forest Health Management International (Bugwood).

3. Waarnemen

Beschrijving

- Ei:** Aan elkaar gekitte eipakketten van 70 - 300 eitjes als een koker van 2,5 - 4 cm lang rondom een bundeltje naalden. De eitjes zijn wit, bolrond en ca. 1-2 mm in doorsnee. Nog niet uitgekomen eitjes zijn bedekt met een laag met grijswitte tot bruine schubben. Worden met name afgezet aan het uiteinde van een tak op de onderste deel van de kroon.
- Larve:** Jonge rups is circa 4 mm lang en vuilgroen. Daarna worden ze bruinig met vanaf het 3^e stadium gele tot oranje haren op de rug; de volgroeide rups is ca. 5 cm lang.
- Pop:** De verpopping gebeurt in de grond op 5 - 20 cm diepte. De pop is bruin, circa 2 cm lang en zit in een bruinwitte tot bruine cocon in het spinselnest.
- Adult:** Circa 2 cm lang met spanwijdte van circa 3-5 cm. De kleur van de voorvleugels is asgrijs met enkele donkere zigzag-lijnen. De achtervleugel is cremewit.

Eipakket van dennenprocessierups. © D.D. Cadahia, Subdirección General de Sanidad Vegetal, Madrid (Bugwood).

Volgroeide rupsen van dennenprocessierups op de grond. © François-Xavier Saintonge, Forest Health Department (Bugwood).

Tweede stadium rupsen van dennenprocessierups. © William M. Ciesla, Forest Health Management International (Bugwood).

Volgroeide rupsen van dennenprocessierups op spinselnest. © John Ghent (Bugwood).

Cocons van pop van dennenprocessierups. © Boris Hrasovec, Faculty of Forestry, Zagreb (EPPO).

Pop van dennenprocessierups. © Boris Hrasovec, Faculty of Forestry, Zagreb (EPPO).

Vrouwte van dennenprocessierups bezig met het leggen van een eipakket (rechts op de foto). © Andrea Battisti, Universita di Padova (Bugwood).

Adult van dennenprocessierups. © D.D. Cadahia, Subdirección General de Sanidad Vegetal, Madrid (Bugwood).

Wanneer en hoe waar te nemen

De rupsen zijn met name in de winter actief, hoewel er ook populaties zijn waarvan de rupsen in de zomer aanwezig zijn. Als ze volgroeid zijn verlaten ze de boom om als groep onder de grond te verpoppen. Dit is soms al in december, maar meestal in februari of maart. De adulten verschijnen van juni tot en met augustus, en leggen dan eitjes, waarna de rupsen nog voor de winter uitkomen. Sommige poppen blijven echter in de grond en komen pas een jaar later uit. Poppen kunnen dus het hele jaar aanwezig zijn in de grond; verpopping gebeurt vaak niet direct onder de boom waarop ze geleefd hebben, maar op een andere plek. Let daarom dus goed op aanwezigheid van poppen bij plantmateriaal met aanhangende grond, ook als er geen bovengrondse symptomen op het materiaal zijn.

De motten kunnen worden gevangen met UV-lichtvallen; de mannelijke motten ook met feromoonvallen.

Waar komt het organisme voor

De dennenprocessierups komt in geheel Zuid-Europa voor, inclusief Frankrijk; ze rukt langzaam op naar het noorden. Klik [hier](#) voor een actueel overzicht waar *Thaumetopoea pityocampa* voorkomt. Houd er rekening mee, dat ze mogelijk ook nog in andere landen voorkomt.

Soorten die erop lijken

Op naaldbomen komen nog andere soorten rupsen voor die lijken op de dennenprocessierups, zoals de verwante soort *Thaumetopoea pinivora*. Deze leeft alleen op Pinus en komt in diverse Europese landen voor, maar niet in de Benelux. In de regel maakt deze soort geen spinselnest. De eitjes, rupsen, poppen en adulten zijn alleen door een expert te onderscheiden van de dennenprocessierups.

Ook de rupsen van de [dennenspinner](#) (*Dendrolimus pini*) en de quarantainesoort [Dendrolimus sibericus](#) lijken op dennenprocessierupsen: ze worden net zo groot en hebben (onder andere) ook grijzige haren. De rups van de [plakker](#) (*Lymantria dispar*) heeft ook grijzige haren, maar heeft 2 rijen opvallende blauwe en rode pukfels op de rug. Ook de rups van de [nonvlinder](#) (*Lymantria monacha*) heeft grijze haren en is ongeveer even groot. Deze rups is echter wat bonter getekend, heeft meerdere kleuren haren en daarnaast donkere / blauwe pukfels op de rug. De rupsen van het [naaldboombeertje](#) (*Eilema depressa*) zijn eveneens grijsig met langere haren, maar hebben lichte lengtebanen op de rug; ze worden maximaal circa 2 cm lang. Geen van deze soorten maakt spinselnesten.

Ook bladwespen kunnen voor kaalvraat zorgen, zoals de [rode dennenbladwesp](#) (*Neodiprion sertifer*). Larven van bladwespen hebben echter geen (opvallende) haren, en hebben 6 of 7 paar buikpoten; rupsen hebben slechts 4 paar buikpoten.

Poppen van de dennenprocessierups kunnen van de meeste andere in de grond verpoppende vlindersoorten worden onderscheiden doordat ze in een zijden cocon zitten. Ze zijn ook van keverpoppen te onderscheiden doordat bij kevers de poten, antennen etc. los tegen het lijf liggen; bij vlinderpoppen zijn deze vergroeid met het lijf.

4. Wat te doen?

Melden bij (vermoeden van) vondst

Dit organisme heeft een PZ-status; ze hoeft niet gemeld bij uw keuringsdienst. Zolang u dit organisme of symptomen ervan in uw teelt waarneemt of vermoedt, mag u alleen een plantenpaspoort zonder betreffende PZ-code afgeven. Dit organisme is echter niet bekend uit Nederland. Als u dit organisme aantreft of vermoedt op in Nederland geteeld materiaal, informeer uw keuringsdienst dan hierover.

Voorkomen van verdere verspreiding en bestrijding

Dit organisme is niet bekend uit Nederland. Probeer daarom eventueel besmette planten fysiek gescheiden te houden van andere planten, maar zonder deze te verplaatsen. Stem af met uw keuringsdienst welke handelingen u op dit materiaal kunt doen.

5. Meer informatie

Meer informatie kunt u vinden op:

- Informatie [EPPQ](#).
- [Extra foto's o.a eipakket \(Monaco Nature Encyclopedia\)](#)

6. Opmerkingen/aanvullingen

Heeft u een vraag, opmerking of aanvulling over deze informatie, stuur deze dan naar het [Klantcontactcentrum van de NVWA](#).